ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 3ης Μαρτίου 2011 *

Στην υπόθεση C-437/09,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το tribunal de grande instance de Périgueux (Γαλλία) με απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 2009, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 9 Νοεμβρίου 2009, στο πλαίσιο της δίκης

AG2R Prévoyance

κατά

Beaudout Père et Fils SARL,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Tizzano, πρόεδρο τμήματος, J.-J. Kasel, A. Borg Barthet, E. Levits (εισηγητή) και M. Safjan, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi
γραμματέας: R. Şereş, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 30ής Σεπτεμβρίου 2010,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η AG2R Prévoyance, εκπροσωπούμενη από τους J. Barthélémy και O. Barraut, avocats,

— η Beaudout Père και Fils SARL, εκπροσωπούμενη από τον F. Uroz, avocat,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Gstalter,

— η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J.-C. Halleux και C. Pochet,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J. Möller και N. Graf Vitzthum,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους F. Castillo de la Torre και P. J. O. Van Nuffel,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 11ης Νοεμβρίου 2010,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της AG2R Prévoyance (στο εξής: AG2R), ασφαλιστικού φορέα που διέπεται από τον γαλλικό Κώδικα Κοινωνικής Ασφαλίσεως, και της Beaudout Père et Fils SARL (στο εξής: Beaudout), σε σχέση με την άρνηση της δεύτερης να υπαχθεί στο σύστημα επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως που διαχειρίζεται η AG2R στον τομέα της βιοτεχνικής αρτοποιίας στη Γαλλία.

Η εθνική νομοθεσία

3 Στη Γαλλία, οι υγειονομικές δαπάνες ασθενείας ή ατυχήματος των μισθωτών καλύπτονται εν μέρει από το βασικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως. Το μέρος των δαπανών που βαρύνει τον ασφαλισμένο μπορεί να καλύπτεται εν μέρει από επικουρικούς φορείς υγειονομικής περιθάλψεως.

4 Η υπαγωγή των μισθωτών ορισμένου επαγγελματικού τομέα σε μια τέτοια κάλυψη μπορεί να προβλέπεται από κλαδική συμφωνία ή κλαδική συλλογική σύμβαση, οι οποίες συνάπτονται μεταξύ των εκπροσώπων των εργαζομένων και των μισθωτών.

5 Έτσι, κατά το άρθρο L 911-1 του Κώδικα Κοινωνικής Ασφαλίσεως:

«Εκτός από την περίπτωση που ρυθμίζεται από νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις, η επιπλέον της κοινωνικής ασφάλισης συλλογική κάλυψη που δικαιούνται οι μισθωτοί, πρώην μισθωτοί και οι από αυτούς έλκοντες δικαιώματα καθορίζεται είτε με συμβάσεις ή συλλογικές συμβάσεις είτε κατόπιν κυρώσεως από την πλειοψηφία των ενδιαφερόμενων σχεδίου συμφωνίας που προτείνεται από την επιχείρηση ή με μονομερή απόφαση του διαχειριστή της επιχειρήσεως που κοινοποιείται σε κάθε ενδιαφερόμενο με επιστολή.»

6 Το άρθρο L 912-1 του εν λόγω κώδικα ρυθμίζει την υποχρεωτική υπαγωγή σε επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως. Αυτό ορίζει τα εξής:

«Οσάκις οι προβλεπόμενες στο άρθρο L 911-1 επαγγελματικές ή διεπαγγελματικές συμφωνίες προβλέπουν την αμοιβαία κάλυψη των κινδύνων έναντι των οποίων παρέχεται ασφάλιση από έναν ή περισσότερους οργανισμούς του άρθρου 89 του νόμου 31-1009, της 31ης Δεκεμβρίου 1989, περί ενισχύσεως των εγγυήσεων που παρέχονται στους εργαζομένους έναντι ορισμένων κινδύνων, ή από έναν ή περισσότερους οργανισμούς του άρθρου L 370-1 του ασφαλιστικού κώδικα, στους οποίους προσχωρούν επομένως υποχρεωτικώς οι επιχειρήσεις οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των εν λόγω συμφωνιών, οι τελευταίες περιλαμβάνουν ρήτρα η οποία καθορίζει υπό ποιες προϋποθέσεις και με ποια συχνότητα μπορούν να επανεξετάζονται οι λεπτομέρειες οργανώσεως της αμοιβαίας καλύψεως των κινδύνων. Η εν λόγω επανεξέταση πρέπει να πραγματοποιείται τουλάχιστον ανά πενταετία.

Οσάκις οι συμφωνίες που αναφέρονται ανωτέρω εφαρμόζονται σε επιχείρηση η οποία, πριν από την ημερομηνία θέσεώς τους σε ισχύ, υπήχθη ή συνήψε σύμβαση με οργανισμό διαφορετικό από τον προβλεπόμενο στις εν λόγω συμφωνίες για την κάλυψη των ιδίων κινδύνων κατά τρόπο ισοδύναμο, εφαρμόζονται οι διατάξεις του δευτέρου εδαφίου του άρθρου L 132-23 του εργατικού κώδικα.»

7 Κατά το άρθρο 1 του νόμου 89-1009, της 31ης Δεκεμβρίου 1989, όπως τροποποιήθηκε με το νόμο 94-678, της 8ης Αυγούστου 1994 (*JORF* 184 της 10ης Αυγούστου 1994) (στο εξής: νόμος Evin), υπηρεσίες ασφαλίσεως μπορούν να παρέχουν μόνον οι ασφαλιστικές εταιρίες, τα ταμεία προνοίας του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως ή του αγροτικού κώδικα και τα ταμεία αλληλασφαλίσεως.

8 Συναφώς, το άρθρο L 931-1 του Κώδικα Κοινωνικής Ασφαλίσεως διευκρινίζει ότι οι ασφαλιστικοί φορείς είναι μη κερδοσκοπικά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, διοικούμενα ισομερώς από τα προσχωρούντα και από τα μετέχοντα μέλη που ορίζονται στο άρθρο L 931-3 του εν λόγω κώδικα. Ο σκοπός τους συνίσταται ιδίως στην κάλυψη των κινδύνων σωματικής βλάβης λόγω ατυχημάτων ή ασθενείας.

9 Δυνάμει του άρθρου L 932-9, πέμπτο εδάφιο, του Κώδικα Κοινωνικής Ασφαλίσεως, ο ασφαλιστικός φορέας στον οποίο ανατέθηκε η διαχείριση του ασφαλιστικού συστήματος δεν μπορεί ούτε να αναστείλει την παροχή καλύψεως ούτε να καταγγείλει την προσχώρηση επιχείρησης στο σύστημα αυτό λόγω μη καταβολής των οφειλόμενων στον εν λόγω φορέα εισφορών.

10 Κατά το άρθρο L 132-23 του Εργατικού Κώδικα, σε περίπτωση που κλαδικές συμβάσεις ή επαγγελματικές ή διεπαγγελματικές συμφωνίες τίθενται σε ισχύ σε επιχείρηση κατόπιν της συνάψεως και της θέσεως σε ισχύ συμβάσεων ή συμφωνιών που αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγματεύσεως, οι διατάξεις των εν λόγω συμβάσεων ή συμφωνιών προσαρμόζονται αναλόγως.

11 Το άρθρο L 133-8 του εργατικού κώδικα προβλέπει:

«Κατόπιν αιτήσεως μιας εκ των οργανώσεων που αναφέρονται στο άρθρο L 133-1 ή με πρωτοβουλία του Υπουργού Εργασίας, οι διατάξεις κλαδικής σύμβασης ή επαγγελματικής ή διεπαγγελματικής συμφωνίας που πληρούν τις ειδικές απαιτήσεις που καθορίζονται στην προηγούμενη ενότητα, μπορούν να καταστούν υποχρεωτικές για όλους τους μισθωτούς και εργοδότες που περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω σύμβασης ή συμφωνίας, με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, κατόπιν αιτιολογημένης γνώμης της εθνικής επιτροπής συλλογικών διαπραγματεύσεων του άρθρου L 136-1.

Ο Υπουργός Εργασίας, κατόπιν υποβολής προς αυτόν της αιτήσεως που αναφέρεται στο προηγούμενο εδάφιο, υποχρεούται να κινήσει αμελλητί τη διαδικασία επεκτάσεως.

Η επέκταση των αποτελεσμάτων και των κυρώσεων της συμβάσεως ή της συμφωνίας ισχύει για τη διάρκεια και υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει η εν λόγω σύμβαση ή συμφωνία.

Ωστόσο, ο Υπουργός Εργασίας μπορεί να αποκλείσει από την επέκταση, κατόπιν αιτιολογημένης γνώμης της εθνικής επιτροπής συλλογικών διαπραγματεύσεων, τις ρήτρες που αντιβαίνουν στις ισχύουσες νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις και εκείνες οι οποίες μπορούν να αφαιρεθούν από τη σύμβαση ή τη συμφωνία χωρίς να μεταβληθεί η οικονομία της εν λόγω σύμβασης ή συμφωνίας και δεν ανταποκρίνονται στην κατάσταση του κλάδου ή των κλάδων στο υπό εξέταση πεδίο εφαρμογής. Ο υπουργός μπορεί, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις, να επεκτείνει, υπό την επιφύλαξη της εφαρμογής των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων, τις ρήτρες που είναι ελλιπείς σε σχέση με τις εν λόγω διατάξεις.»

12 Στις 24 Απριλίου 2006, με πράξη τροποποιήσεως της εθνικής συλλογικής συμβάσεως της 19ης Μαρτίου 1978, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος «επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως» για τον τομέα της βιοτεχνικής αρτοποιίας (στο εξής: τροποποιητική πράξη αριθ. 83), το σωματείο των εργοδοτών του τομέα αρτοποιίας και τα διάφορα σωματεία των μισθωτών του οικείου τομέα συμφώνησαν τα εξής:

«*Άρθρο 1*

Πεδίο εφαρμογής

Η παρούσα τροποποιητική πράξη ισχύει για τις επιχειρήσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εθνικής συλλογικής συμβάσεως των βιοτεχνικών επιχειρήσεων αρτοποιίας και αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής.

Άρθρο 2

Προσχώρηση — Υπαγωγή στην ασφάλιση

Από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας τροποποιητικής πράξης, οι επιχειρήσεις πρέπει να ασφαλίζουν τους υπαλλήλους τους στον ασφαλιστικό φορέα με την υπογραφή ειδικού ασφαλιστικού δελτίου.

[…]

Άρθρο 3

Δικαιούχοι

Η παρούσα τροποποιητική πράξη θεσπίζει υποχρεωτικό σύστημα "επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως" για όλους τους μισθωτούς των επιχειρήσεων που αναφέρονται στο άρθρο 1 της παρούσας τροποποιητικής πράξης, οι οποίοι απασχολούνται ένα μήνα στην ίδια επιχείρηση.

Όταν ο μισθωτός αποκτήσει την απαιτούμενη προϋπηρεσία, μπορεί να προσχωρήσει στο σύστημα αναδρομικά από την ημερομηνία της εισόδου του στην επιχείρηση.

[…]

Άρθρο 4

Κάλυψη

Η κάλυψη του εν λόγω συστήματος καθορίζεται με βάση τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις που ισχύουν κατά τον χρόνο σύναψης της ασφάλισης υγείας. Η κάλυψη επανεξετάζεται, ενδεχομένως, αμελλητί σε περίπτωση μεταβολής αυτών των διατάξεων.

Καλύπτονται όλες οι τρέχουσες κατά τη χρονική περίοδο καλύψεως πράξεις και δαπάνες για τις οποίες πραγματοποιήθηκε επιστροφή και ατομική εκκαθάριση στο πλαίσιο του βασικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως βάσει της νομοθεσίας περί "ασθενείας", "εργατικών ατυχημάτων/επαγγελματικών ασθενειών" και "μητρότητας", καθώς και οι μη καλυφθείσες από το εν λόγω σύστημα πράξεις και δαπάνες που αναφέρονται ρητώς στον πίνακα παρεχόμενης καλύψεως που προσαρτάται στην τροποποιητική πράξη.

[…]

Άρθρο 5

Εισφορά και κατανομή

Η εισφορά του συστήματος "επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως" υπολογίζεται ως ποσοστό επί του μηνιαίου ανωτάτου ορίου κοινωνικής ασφάλισης (PMSS).

Για το 2007, το ποσοστό επί του PMSS αντιστοιχεί σε εισφορά 40 [ευρώ] μηνιαίως ανά μισθωτό όσον αφορά το γενικό σύστημα και σε 32 [ευρώ] για το σύστημα της περιοχής Alsace-Moselle.

Το ίδιο ποσοστό θα ισχύσει και για το 2008.

Μετά το δεύτερο έτος εφαρμογής του συστήματος, η εισφορά θα επανεξετασθεί από τα συμβαλλόμενα μέρη, αναλόγως των αποτελεσμάτων του συστήματος και της εξέλιξης των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως και των φορολογικών, κοινωνικών νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων και των διατάξεων της ασφάλισης υγείας.

[...]

Η εισφορά καταβάλλεται κατά 50 % από τον εργοδότη και κατά 50 % από τον μισθωτό.

[...]

Η επιτροπή ίσης εκπροσωπήσεως συνεδριάζει τουλάχιστον μία φορά τον χρόνο για να εξετάσει τα αποτελέσματα του συστήματος καθώς και όλες τις στατιστικές ή τα στοιχεία που αφορούν το εν λόγω σύστημα τα οποία είναι ενδεχομένως απαραίτητα.

[...]

Άρθρο 13

Ορισμός του ασφαλιστικού φορέα

Ως ασφαλιστικός φορέας του παρόντος συστήματος ορίζεται η AG2R Prévoyance […]

Οι λεπτομέρειες της οργάνωσης της αμοιβαίας κάλυψης του συστήματος θα επανεξετάζονται από την ισομερή εθνική επιτροπή του κλάδου […] εντός πέντε ετών από την ημέρα ενάρξεως ισχύος της παρούσας τροποποιητικής πράξεως.

[…]

Άρθρο 14

Μεταβατική ρήτρα

Η προσχώρηση στο σύστημα "επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως" όλων των επιχειρήσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εθνικής συλλογικής συμβάσεως των βιοτεχνικών επιχειρήσεων αρτοποιίας και αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής και η ασφάλιση όλων των μισθωτών των επιχειρήσεων αυτών στον οριζόμενο ασφαλιστικό φορέα είναι υποχρεωτική από την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος που ορίζεται στο άρθρο 16 της παρούσας τροποποιητικής πράξης.

Προς τούτο, οι οικείες επιχειρήσεις θα λάβουν σύμβαση προσχώρησης και δελτία ασφάλισης.

Οι παρούσες διατάξεις εφαρμόζονται και στις επιχειρήσεις που έχουν ήδη συνάψει σύμβαση επικουρικής [υγειονομικής] [ασφαλίσεως] με άλλον ασφαλιστικό φορέα και με κάλυψη ισοδύναμη ή μεγαλύτερη από αυτή που προβλέπει η παρούσα τροποποιητική πράξη.

[…]»

13 Κατά το άρθρο της 16, η τροποποιητική πράξη αριθ. 83 τίθεται σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2007.

14 Η τροποποιητική πράξη αριθ. 1, της 6ης Σεπτεμβρίου 2006, που τροποποιεί την πράξη αριθ. 83, προβλέπει στο άρθρο της 1, μεταξύ άλλων, ότι ο ασφαλιστικός φορέας συνεχίζει να καλύπτει τις δαπάνες υγειονομικής περιθάλψεως των ελκόντων δικαιώματα από τον αποβιώσαντα ασφαλισμένο για μια ελάχιστη περίοδο δώδεκα μηνών μετά το θάνατό του, χωρίς την απαίτηση καταβολής εισφορών.

15 Το άρθρο 2 της τροποποιητικής πράξης αριθ. 5, της 21ης Ιουλίου 2009, που τροποποιεί την πράξη αριθ. 83, προσθέτει το άρθρο 4bis με τίτλο «Δυνατότητα μεταφοράς των δικαιωμάτων του συστήματος επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως». Το άρθρο 4bis έχει ως εξής:

«Σε περίπτωση λύσης ή λήξης της τελευταίας σύμβασης εργασίας η οποία δεν οφείλεται σε βαριά αμέλεια του ασφαλισμένου και ενεργοποιεί το δικαίωμα αποζημίωσης στο πλαίσιο της υποχρεωτικής ασφάλισης κατά της ανεργίας, ο μισθωτός συνεχίζει να καλύπτεται από το σύστημα επικουρικής υγειονομικής περιθάλψεως που προβλέπεται από την τροποποιητική πράξη αριθ. 83 […]

[…]

Η συνέχιση της κάλυψης αρχίζει να ισχύει από την επομένη της ημερομηνίας λήξης της συμβάσεως εργασίας, υπό την προϋπόθεση ότι η εν λόγω σύμβαση έχει δηλωθεί νομίμως από την επιχείρηση στον οριζόμενο ασφαλιστικό φορέα.

Η συνέχιση της κάλυψης ισχύει για μέγιστη διάρκεια ίση με τη διάρκεια της τελευταίας σύμβασης εργασίας του μισθωτού στην επιχείρηση, υπολογιζόμενη σε ακέραιους μήνες, με ανώτατο όριο τους εννέα μήνες.

[…]

Η συνέχιση της κάλυψης στο πλαίσιο της δυνατότητας μεταφοράς χρηματοδοτείται από τις εισφορές των επιχειρήσεων και των εν ενεργεία μισθωτών […]».

16 Κατά το άρθρο 1 της αποφάσεως της 16ης Οκτωβρίου 2006 περί επεκτάσεως της ισχύος της τροποποιητικής πράξεως στην εθνική συλλογική σύμβαση των βιοτεχνικών επιχειρήσεων αρτοποιίας και αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής:

«Οι διατάξεις της τροποποιητικής πράξης αριθ. 83 καθίστανται υποχρεωτικές για όλους τους εργοδότες και τους μισθωτούς που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εθνικής συλλογικής συμβάσεως αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής (βιοτεχνικές επιχειρήσεις) της 19ης Μαρτίου 1976 […]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

17 Η Beaudout έχει συνάψει σύμβαση επικουρικής υγειονομικής περιθάλψεως από τις 10 Οκτωβρίου 2006 με άλλη ασφαλιστική εταιρία διαφορετική από την AG2R.

18 Η AG2R ενήγαγε την Beaudout, που αρνείτο να προσχωρήσει στο σύστημά της, ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, με αίτημα να την υποχρεώσει να ασφαλιστεί σε αυτήν και να καταβάλει τις εισφορές που οφείλει.

19 Παρεμπιπτόντως, η εναγόμενη της κύριας δίκης αμφισβήτησε τη νομιμότητα της τροποποιητικής πράξεως αριθ. 83.

20 Το αιτούν δικαστήριο, αφού απέρριψε τα επιχειρήματα της Beaudout όσον αφορά τη συμβατότητα της εν λόγω τροποποιητικής πράξεως με το εσωτερικό δίκαιο, επεχείρησε να συγκρίνει την κατάσταση της ενώπιόν του υποθέσεως με εκείνη της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, C-67/96, Albany (Συλλογή 1999, σ. I-5751).

21 Το εν λόγω δικαστήριο διαπίστωσε ότι, αντιθέτως με το επίμαχο στην υπόθεση εκείνη ταμείο συντάξεων, στο οποίο η προσχώρηση ήταν μεν υποχρεωτική, προβλεπόταν όμως δυνατότητα απαλλαγής, το επίδικο στην υπόθεση της κύριας δίκης σύστημα επικουρικής υγειονομικής ασφάλισης δεν προβλέπει καμία δυνατότητα απαλλαγής από την ασφάλιση, είτε στην τροποποιητική πράξη αριθ. 83 είτε στο άρθρο L 912-1 του Κώδικα Κοινωνικής Ασφαλίσεως.

22 Κρίνοντας ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, η επίλυση της διαφοράς, της οποίας έχει επιληφθεί απαιτεί την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το tribunal de grande instance de Périgueux αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«[Σ]υμβιβάζονται η ρύθμιση ενός συστήματος υποχρεωτικής υπαγωγής σε επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως, όπως προβλέπεται στο άρθρο L 912-1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως, καθώς και η τροποποιητική πράξη στην οποία οι δημόσιες αρχές προσέδωσαν δεσμευτική ισχύ κατόπιν αιτήσεως των οργανώσεων που εκπροσωπούν τους εργοδότες και τους εργαζομένους συγκεκριμένου τομέα η οποία προβλέπει την υπαγωγή σε ενιαίο φορέα στον οποίο έχει ανατεθεί η διαχείριση ενός επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως χωρίς καμιά δυνατότητα των επιχειρήσεων του οικείου τομέα να απαλλαγούν από την υποχρέωση υπαγωγής, με τις διατάξεις των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ ή συνεπάγονται κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως εκ μέρους του οριζομένου φορέα[;]»

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

23 Εισαγωγικώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, μολονότι με το ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο ζητείται σαφώς από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, τα άρθρα 81 ΕΚ και 82 ΕΚ, στα οποία αντιστοιχούν σήμερα τα άρθρα 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ, που αφορούν τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων, εντούτοις, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν είναι συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης η απόφαση των δημοσίων αρχών να προσδώσουν δεσμευτική ισχύ η, κατόπιν αιτήσεως των οργανώσεων που εκπροσωπούν τους εργοδότες και τους μισθωτούς συγκεκριμένου τομέα, συμφωνία καταρτισθείσα κατόπιν συλλογικών διαπραγματεύσεων η οποία προβλέπει την υποχρεωτική υπαγωγή σε επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως το οποίο διαχειρίζεται εξουσιοδοτημένος φορέας, χωρίς δυνατότητα απαλλαγής από την εν λόγω υποχρέωση υπαγωγής.

24 Πάντως, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 101 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, επιβάλλει στα κράτη μέλη να μη θεσπίζουν ή να μη διατηρούν σε ισχύ μέτρα νομοθετικής ή κανονιστικής φύσεως ικανά να καταστήσουν άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας τους εφαρμοστέους επί των επιχειρήσεων κανόνες ανταγωνισμού (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Albany, προπαρατεθείσα, σκέψη 65· της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, C-115/97 έως C-117/97, Brentjens', Συλλογή 1999, σ. I-6025, σκέψη 65, και C-219/97, Drijvende Bokken, Συλλογή 1999, σ. I-6121, σκέψη 55).

25 Περαιτέρω, κατά το άρθρο 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, το οποίο αντιστοιχεί στο προηγούμενο άρθρο 86, παράγραφος 1, ΕΚ, τα κράτη μέλη δεν θεσπίζουν ούτε διατηρούν μέτρα αντίθετα προς τους κανόνες των Συνθηκών, ιδίως προς εκείνους των άρθρων 18 ΣΛΕΕ και 101 ΣΛΕΕ μέχρι και 109 ΣΛΕΕ, ως προς τις δημόσιες επιχειρήσεις και τις επιχειρήσεις στις οποίες χορηγούν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα, υπό την επιφύλαξη του άρθρου 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

26 Πάντως, αποστολή του Δικαστηρίου είναι να ερμηνεύει όλες τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης που έχουν ανάγκη τα εθνικά δικαστήρια προκειμένου να αποφανθούν επί των διαφορών των οποίων έχουν επιληφθεί, ακόμη και όταν οι διατάξεις αυτές δεν αναφέρονται ρητώς στα ερωτήματα που του υποβάλλουν τα δικαστήρια αυτά (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 8ης Μαρτίου 2007, C-45/06, Campina, Συλλογή 2007, σ. I-2089, σκέψη 31, καθώς και της 5ης Μαρτίου 2009, C-350/07, Kattner Stahlbau, Συλλογή 2009, σ. I-1513, σκέψεις 25 και 26).

27 Επομένως, προκειμένου να δοθεί λυσιτελής απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, πρέπει να θεωρηθεί ότι το υποβληθέν ερώτημα αφορά την ερμηνεία των άρθρων 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό, με το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ και το άρθρο 106 ΣΛΕΕ, αντιστοίχως.

Επί της ερμηνείας του άρθρου 101 ΣΛΕΕ σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ

28 Για να δοθεί απάντηση στο εν λόγω σκέλος του ερωτήματος, όπως αναδιατυπώθηκε, πρέπει να εξεταστεί προκαταρκτικά εάν η απόφαση των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των εργοδοτών και των μισθωτών ενός επαγγελματικού κλάδου να ορίσουν ένα φορέα ως υπεύθυνο για τη διαχείριση συστήματος επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής ασφάλισης και να ζητήσουν από τις δημόσιες αρχές να καταστήσει υποχρεωτική την ασφάλιση στο σύστημα αυτό για όλους τους εργαζόμενους του εν λόγω τομέα ενδέχεται να εμπίπτει στην έννοια της συμφωνίας μεταξύ επιχειρήσεων, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων ή εναρμονισμένων πρακτικών που απαγορεύονται από το άρθρο 101, παράγραφος 1 ΣΛΕΕ.

29 Συναφώς, πρέπει, πρώτον, να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι συμφωνίες που συνάπτονται στο πλαίσιο συλλογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ κοινωνικών εταίρων, με σκοπό τη βελτίωση των συνθηκών απασχολήσεως και εργασίας, ως εκ της φύσεως και του αντικειμένου τους, δεν εμπίπτουν στο άρθρο 101,

παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany, σκέψη 60· Brentjens', σκέψη 57· Drijvende Bokken, σκέψη 47· αποφάσεις της 12ης Σεπτεμβρίου 2000, C-180/98 έως C-184/98, Pavlov κ.λπ., Συλλογή 2000, σ. I-6451, σκέψη 67, καθώς και της 21ης Σεπτεμβρίου 2000, C-222/98, van der Woude, Συλλογή 2000, σ. I-7111, σκέψη 22).

30 Συνεπώς, πρέπει να εξεταστεί αν η φύση και το αντικείμενο της επίμαχης στην κύρια δίκη συμφωνίας δικαιολογούν την εξαίρεση της συμφωνίας αυτής από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

31 Όπως προκύπτει από τις διαπιστώσεις του αιτούντος δικαστηρίου, αφενός, η επίμαχη συμφωνία της κύριας δίκης συνήφθη υπό μορφή πράξεως τροποποιήσεως εθνικής συλλογικής συμβάσεως και αποτελεί, επομένως, το αποτέλεσμα συλλογικής διαπραγματεύσεως μεταξύ των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των εργοδοτών και των εργαζομένων.

32 Αφετέρου, όσον αφορά το αντικείμενό της, η εν λόγω συμφωνία θεσπίζει, σε συγκεκριμένο τομέα, ένα επικουρικό σύστημα επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως το οποίο συμβάλλει στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων όχι μόνον επειδή τους παρέχει τα αναγκαία μέσα για την αντιμετώπιση των δαπανών λόγω ασθένειας, εργατικού ατυχήματος, επαγγελματικής ασθένειας ή ακόμη και μητρότητας, αλλά και επειδή μειώνει τις δαπάνες που θα βάρυναν τους εργαζομένους, εάν δεν υπήρχε η συλλογική σύμβαση.

33 Η διαπίστωση αυτή δεν αναιρείται από το γεγονός ότι η προσχώρηση σε μια τέτοια συμφωνία είναι υποχρεωτική για όλες τις επιχειρήσεις του οικείου επαγγελματικού τομέα κράτους μέλους και δεν προβλέπεται απαλλαγή από την ασφάλιση, αντιθέτως προς τη συμφωνία που εξετάστηκε στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Albany.

34 Συγκεκριμένα, αφενός, με την απόφαση εκείνη, το Δικαστήριο, κατά την ερμηνεία του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ, στο οποίο αντιστοιχεί σήμερα το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, δεν έλαβε υπόψη τις δυνατότητες απαλλαγής από την υποχρέωση υπαγωγής στο οικείο ταμείο συντάξεων.

35 Αφετέρου, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 26 και 27 της προπαρατεθείσας αποφάσεως van der Woude, συλλογική σύμβαση που αφορά σύστημα ασφαλίσεως ασθενείας και ορίζει έναν μόνο φορέα σε περίπτωση προσχωρήσεως στο σύστημα αυτό, αποκλείοντας έτσι κάθε δυνατότητα υπαγωγής σε ανταγωνιστικούς φορείς, εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

36 Επομένως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι συμφωνία όπως η τροποποιητική πράξη αριθ. 83 δεν εμπίπτει, ως εκ της φύσεώς της και του σκοπού της, στο άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

37 Δεύτερον, κατά πάγια νομολογία, μολονότι αυτό καθαυτό το άρθρο 101 ΣΛΕΕ ρυθμίζει αποκλειστικώς τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων και δεν αφορά τα θεσπιζόμενα από τα κράτη μέλη νομοθετικά ή κανονιστικά μέτρα, ωστόσο, το άρθρο αυτό, σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, επιβάλλει στα κράτη μέλη να μη λαμβάνουν ή διατηρούν σε ισχύ μέτρα, έστω και νομοθετικής ή κανονιστικής φύσεως, δυνάμενα να καταστήσουν άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας τους εφαρμοστέους επί επιχειρήσεων κανόνες ανταγωνισμού. Το ίδιο ισχύει, όταν κράτος μέλος είτε επιβάλλει ή ευνοεί την κατάρτιση αντιθέτων προς το άρθρο 101 ΣΛΕΕ συμπράξεων ή ενισχύει τα αποτελέσματα των συμπράξεων αυτών είτε αφαιρεί από τη δική του ρύθμιση τον κρατικό της χαρακτήρα αναθέτοντας σε ιδιώτες επιχειρηματίες την ευθύνη λήψεως αποφάσεων παρεμβάσεως σε οικονομικά θέματα (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 18ης Ιουνίου 1998, C-35/96, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1998, σ. I-3851, σκέψεις 53 και 54· C-266/96, Corsica Ferries France, Συλλογή 1998, σ. I-3949, σκέψεις 35, 36 και 49, καθώς και Albany, προπαρατεθείσα, σκέψη 65).

38 Συναφώς, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι, στον βαθμό που προκύπτει από τη σκέψη 36 της παρούσας αποφάσεως ότι συμφωνία όπως η τροποποιητική πράξη αριθ. 83 δεν εμπίπτει στο άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, οι δημόσιες αρχές είναι ελεύθερες να την καταστήσουν δεσμευτική για όσους δεν δεσμεύονται επισήμως από αυτήν (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany, σκέψη 66· Brentjens', σκέψη 66, και Drijvende Bokken, σκέψη 56).

39 Στο πρώτο σκέλος του πρώτου ερωτήματος, όπως αναδιατυπώθηκε, πρέπει επομένως να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 101 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει απόφαση των δημοσίων αρχών με την οποία καθίσταται δεσμευτική, κατόπιν αιτήσεως των οργανώσεων που εκπροσωπούν τους εργοδότες και τους εργαζόμενους συγκεκριμένου τομέα, συμφωνία καταρτισθείσα κατόπιν συλλογικών διαπραγματεύσεων η οποία προβλέπει την υποχρεωτική υπαγωγή σε επικουρικό σύστημα επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως για το σύνολο των επιχειρήσεων του εν λόγω τομέα, χωρίς δυνατότητα απαλλαγής από την υποχρέωση αυτή.

Επί της ερμηνείας του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 106 ΣΛΕΕ

Ως προς τον ορισμό της επιχειρήσεως κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ

40 Όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, πρέπει να προσδιοριστεί αν φορέας όπως η AG2R αποτελεί επιχείρηση κατά την έννοια της διατάξεως αυτής.

41 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης, η έννοια της επιχειρήσεως περιλαμβάνει κάθε φορέα ο οποίος ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος που τον διέπει και του τρόπου χρηματοδοτήσεώς του (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 23ης Απριλίου 1991, C-41/90, Höfner και Elser, Συλλογή 1991, σ. I-1979, σκέψη 21, καθώς και της 11ης Δεκεμβρίου 2007, C-280/06, ETI κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-10893, σκέψη 38).

42 Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία, οικονομική δραστηριότητα αποτελεί κάθε δραστηριότητα η οποία συνίσταται στην προσφορά αγαθών ή υπηρεσιών σε ορισμένη αγορά (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2002, C-218/00, Cisal, Συλλογή 2002, σ. I-691, σκέψη 23).

43 Εν προκειμένω, από το άρθρο L 931-1 του Κώδικα Κοινωνικής Ασφαλίσεως προκύπτει ότι η AG2R, ως ασφαλιστικός φορέας που εμπίπτει στον εν λόγω κώδικα, είναι μη κερδοσκοπικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, ο σκοπός του οποίου συνίσταται στην κάλυψη των κινδύνων σωματικής βλάβης λόγω ατυχημάτων ή ασθενείας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αφενός, δυνάμει του άρθρου L 932-9 του ίδιου κώδικα, ο φορέας αυτός δεν μπορεί ούτε να αναστείλει την παρεχόμενη κάλυψη ούτε να προχωρήσει στην καταγγελία της προσχωρήσεως και επιχειρήσεως λόγω μη καταβολής των εισφορών της. Αφετέρου, εάν οι επιχειρήσεις οι οποίες δεσμεύονται από τη συλλογική σύμβαση των επιχειρήσεων βιοτεχνικής αρτοποιίας και αρτοποιίας- ζαχαροπλαστικής υποχρεούνται να προσχωρήσουν στο σύστημα που διαχειρίζεται η AG2R, προκύπτει, συνακόλουθα, ότι η AG2R υποχρεούται, βάσει της τροποποιητικής πράξης αριθ. 83, να ασφαλίσει όλους τους εργαζόμενους των επιχειρήσεων αυτών, ανεξαρτήτως του προς κάλυψη κινδύνου, τούτο δε έναντι ενιαίου συντελεστή εισφορών, που βαρύνει εξίσου εργοδότη και εργαζόμενο, ανεξαρτήτως του μεγέθους της εταιρίας ή του μισθού του ασφαλισμένου εργαζόμενου.

44 Επομένως, σύστημα επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως, όπως αυτό της κύριας δίκης, εφόσον προβλέπει υποχρεωτική επικουρική κοινωνική προστασία για όλους τους εργαζόμενους ενός οικονομικού τομέα, επιδιώκει κοινωνικό σκοπό.

45 Ωστόσο, το γεγονός ότι σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως επιδιώκει κοινωνικό σκοπό δεν αρκεί, αφ' εαυτού, να αποκλείσει την πιθανότητα χαρακτηρισμού της οικείας δραστηριότητας ως οικονομικής (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany, σκέψη 86· Pavlov κ.λπ., σκέψη 118· Cisal, σκέψη 37, και της 5ης Μαρτίου 2009, Kattner Stahlbau, σκέψη 42, προπαρατεθείσα).

46 Πρέπει επίσης να εξετασθεί ειδικότερα, αφενός, αν το σύστημα αυτό εφαρμόζει την αρχή της αλληλεγγύης και, αφετέρου, κατά πόσον υπόκειται σε κρατική εποπτεία, δεδομένου ότι τα στοιχεία αυτά μπορούν να αναιρέσουν τον οικονομικό χαρακτήρα ορισμένης δραστηριότητας (βλ., συναφώς, απόφαση Kattner Stahlbau, προπαρατεθείσα, σκέψη 43 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

— Επί της εφαρμογής της αρχής της αλληλεγγύης

47 Όσον αφορά την εφαρμογή της αρχής της αλληλεγγύης, από τη συνολική εξέταση του επίμαχου στην κύρια δίκη συστήματος συνάγεται, καταρχάς, ότι αυτό χρηματοδοτείται από κατ' αποκοπή εισφορές, των οποίων, επομένως, το ύψος δεν είναι κατ' ανάγκη ανάλογο προς τον ασφαλιζόμενο κίνδυνο.

48 Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 5, δεύτερο εδάφιο, της τροποποιητικής πράξης αριθ. 83, η εισφορά καθορίσθηκε στο ποσό των 40 ευρώ, το οποίο βαρύνει κατά ένα μέρος τον εργοδότη και κατά το άλλο μέρος τον μισθωτό.

49 Το σύστημα αυτό δεν λαμβάνει, επομένως, υπόψη στοιχεία όπως η ηλικία, η κατάσταση της υγείας ή ακόμη ειδικούς κινδύνους που σχετίζονται με τη θέση εργασίας του ασφαλισμένου μισθωτού.

50 Συνεπώς, η φύση των παροχών της AG2R και η έκταση της κάλυψης δεν είναι ανάλογες με το ύψος των καταβαλλόμενων εισφορών.

51 Δεύτερον, οι παροχές καταβάλλονται, σε ορισμένες περιπτώσεις, ανεξάρτητα από την καταβολή των οφειλόμενων εισφορών. Τούτο προκύπτει, κατ' αρχάς, από το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, της τροποποιητικής πράξης αριθ. 83, το οποίο ορίζει ότι οι παροχές του συστήματος αναγνωρίζονται αναδρομικά όταν ο εργαζόμενος συμπληρώσει το ελάχιστο όριο αρχαιότητας του ενός μηνός που απαιτείται για να προσχωρήσει στο εν λόγω σύστημα. Στη συνέχεια, κατ' εφαρμογή του άρθρου 4 bis της εν λόγω τροποποιητικής πράξης, η κάλυψη των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως συνεχίζεται, κατ' αρχήν, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα μετά τη λύση της συμβάσεως εργασίας του ασφαλισμένου. Τέλος, το άρθρο 1 της τροποποιητικής πράξης αριθ. 1, της 6ης Σεπτεμβρίου 2006, το οποίο τροποποιεί την πράξη αριθ. 83, προβλέπει τη συνέχιση της εν λόγω κάλυψης για τους έλκοντες δικαιώματα από τον αποβιώσαντα ασφαλισμένο τουλάχιστον για δώδεκα μήνες μετά τον θάνατό του.

52 Βάσει όλων αυτών των στοιχείων, προκύπτει ότι σύστημα επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως, όπως αυτό της κύριας δίκης, χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό αλληλεγγύης.

— Επί της κρατικής εποπτείας

53 Για να προσδιοριστεί αν ο χαρακτηρισμός της επιχειρήσεως ασκούσα οικονομική δραστηριότητα μπορεί να αποδοθεί σε φορέα όπως αυτός της κύριας δίκης, πρέπει να αναλυθεί η έκταση της ασκούμενης εκ μέρους του κράτους εποπτείας επί του τρόπου λειτουργίας του εν λόγω συστήματος.

54 Εν προκειμένω, πρώτον, βάσει του άρθρου L 911-1 του Κώδικα Κοινωνικής Ασφαλίσεως, αναγνωρίζεται στους κοινωνικούς εταίρους η δυνατότητα να καθορίζουν οι ίδιοι, μέσω συμφωνιών ή συλλογικών συμβάσεων, την επικουρική συλλογική ασφάλιση των εργαζομένων, των πρώην εργαζομένων και όσων έλκουν δικαιώματα από αυτούς πέραν της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης.

55 Δεύτερον, το άρθρο L 912-1 του ίδιου κώδικα ορίζει ότι οι συμβάσεις αυτές περιλαμβάνουν ρήτρα προβλέπουσα υπό ποιες προϋποθέσεις και με ποια συχνότητα μπορούν να επανεξετάζονται από τους κοινωνικούς εταίρους οι λεπτομέρειες της οργάνωσης της αμοιβαίας κάλυψης των κινδύνων.

56 Τρίτον, βάσει του άρθρου L 133-8 του Εργατικού Κώδικα απαιτείται η έκδοση υπουργικής αποφάσεως προκειμένου οι διατάξεις των συμβάσεων αυτών να καταστούν δεσμευτικές για όλους τους εργαζόμενους και τους εργοδότες επί των οποίων έχουν εφαρμογή.

57 Εντός του νομοθετικού αυτού πλαισίου, το έργο του ελέγχου των τρόπων λειτουργίας του επίμαχου στην κύρια δίκη συστήματος έχει ανατεθεί, με ορισμένες επιφυλάξεις, στους εκπροσώπους των εργοδοτών και των εργαζομένων του τομέα της βιοτεχνικής αρτοποιίας.

58 Στο πλαίσιο αυτό, η τροποποιητική πράξη αριθ. 83 αναγνωρίζει πρωτεύοντα ρόλο στους εκπροσώπους αυτούς, στον βαθμό που, δυνάμει του άρθρου της 13, δεύτερο εδάφιο, μια επιτροπή ίσης εκπροσωπήσεως αποτελούμενη τόσο από εκπροσώπους των εργοδοτών όσο και των μισθωτών είναι επιφορτισμένη να επανεξετάζει, εντός πέντε ετών από την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της τροποποιητικής αυτής πράξης, τους λεπτομερείς τρόπους οργανώσεως του αμοιβαίου χαρακτήρα του οικείου συστήματος. Εξάλλου, το άρθρο 5, τέταρτο εδάφιο, της εν λόγω τροποποιητικής πράξης προβλέπει ότι το ποσό της ασφαλιστικής εισφοράς που καθορίζεται στο άρθρο αυτό επανεξετάζεται από τα συμβαλλόμενα μέρη μετά την παρέλευση του δευτέρου έτους εφαρμογής του συστήματος. Το ίδιο άρθρο διευκρινίζει ότι η επιτροπή ίσης εκπροσωπήσεως εξετάζει μία φορά τον χρόνο τα αποτελέσματα του συστήματος.

59 Ωστόσο, άλλα χαρακτηριστικά σχετικά με τον καθορισμό της AG2R ως διαχειρίστριας του συστήματος επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως μπορούν να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι ο φορέας αυτός διαθέτει έναν βαθμό αυτονομίας.

60 Πρώτον, το άρθρο L 911-1 του Κώδικα Κοινωνικής Ασφαλίσεως προβλέπει ότι η επικουρική συλλογική κάλυψη των μισθωτών μπορεί να θεσπισθεί με διάφορους τρόπους. Η θέσπιση μέσω συλλογικής συμβάσεως αποτελεί, στο πλαίσιο αυτό, επιλογή των κοινωνικών εταίρων, εν επιγνώσει του ότι η διάταξη αυτή επιτρέπει επίσης την οργάνωση σε κλίμακα επιχείρησης και όχι σε κλίμακα ενός ολόκληρου επαγγελματικού τομέα.

61 Δεύτερον, κατά το άρθρο 1 του νόμου 89-1009, όπως τροποποιήθηκε από τον νόμο 94-678, οι υπηρεσίες ασφάλισης μπορούν να ανατεθούν όχι μόνο σε φορείς ασφάλισης και αμοιβαίας καλύψεως, αλλά επίσης και σε ασφαλιστικές επιχειρήσεις.

62 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι δεν υφίσταται νομική υποχρέωση εκ μέρους των κοινωνικών εταίρων να ορίσουν την AG2R για τη διαχείριση ενός συστήματος επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως, όπως αυτό της κύριας δίκης, ούτε εξάλλου υφίσταται υποχρέωση εκ μέρους της AG2R να αναλάβει πράγματι τη διαχείριση ενός τέτοιου συστήματος.

63 Στο πλαίσιο αυτό, η Beaudout προβάλλει με τις παρατηρήσεις της ότι υπάρχουν και άλλοι φορείς ασφάλισης και ασφαλιστικές εταιρίες οι οποίες, πριν να ορισθεί η AG2R με την τροποποιητική πράξη αριθ. 83, παρείχαν υπηρεσίες κατ' ουσίαν πανομοιότυπες με αυτές του εν λόγω φορέα.

64 Επομένως, τίθεται το ερώτημα, αφενός, για τις συνθήκες υπό τις οποίες ορίσθηκε ως ασφαλιστικός φορέας η AG2R με την τροποποιητική πράξη αριθ. 83 και, αφετέρου, για το περιθώριο διαπραγμάτευσης που διέθετε ο φορέας αυτός όσον αφορά τις λεπτομέρειες των υποχρεώσεών του, καθώς και για την επίπτωση αυτών των στοιχείων στον τρόπο λειτουργίας του οικείου συστήματος στο σύνολό του.

65 Συγκεκριμένα, ανάλογα με αυτές τις περιστάσεις και με το εν λόγω περιθώριο διαπραγμάτευσης, τα οποία εναπόκειται εν προκειμένω στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η AG2R, μολονότι δεν είναι κερδοσκοπική επιχείρηση και ενεργεί βάσει της αρχής της αλληλεγγύης, είναι επιχείρηση ασκούσα οικονομική δραστηριότητα η οποία έχει επιλεγεί από τους κοινωνικούς εταίρους βάσει χρηματοπιστωτικών και οικονομικών εκτιμήσεων μεταξύ άλλων επιχειρήσεων τις οποίες ανταγωνίζεται στην αγορά για τις υπηρεσίες ασφαλιστικής κάλυψης που παρέχει.

Ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ

66 Στο μέτρο που η AG2R πρέπει να θεωρηθεί ως επιχείρηση ασκούσα οικονομική δραστηριότητα, κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, η απόφαση των δημοσίων αρχών να καταστήσουν υποχρεωτική την υπαγωγή σε σύστημα επικουρικής επιστροφής των εξόδων υγειονομικής περιθάλψεως για ολόκληρο τον τομέα της γαλλικής αρτοποιίας, χωρίς καμία δυνατότητα απαλλαγής, συνεπάγεται κατ' ανάγκη τη χορήγηση στον φορέα αυτόν του αποκλειστικού δικαιώματος είσπραξης και διαχείρισης των εισφορών που καταβάλλονται από τους εργοδότες και τους εργαζόμενους του τομέα αυτού στο πλαίσιο του εν λόγω συστήματος. Επομένως, ένας τέτοιος φορέας μπορεί να θεωρηθεί ως επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany, σκέψη 90· Brentjens', σκέψη 90, και Drijvende Bokken, σκέψη 80).

67 Συνεπώς, εφόσον, λόγω των αποκλειστικών αυτών δικαιωμάτων, οι επιχειρήσεις του τομέα της γαλλικής βιοτεχνικής αρτοποιίας δεν έχουν τη δυνατότητα να προσχωρήσουν σε σύστημα επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως διαχειριζόμενο από άλλο φορέα, η AG2R κατέχει εκ του νόμου μονοπωλιακή θέση σε σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς και μπορεί να θεωρηθεί ότι κατέχει δεσπόζουσα θέση κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση Pavlov κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 126).

68 Κατά πάγια νομολογία, το γεγονός και μόνον της δημιουργίας δεσπόζουσας θέσεως λόγω της παροχής ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων, κατά την έννοια του άρθρου 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, δεν αντιβαίνει, αυτό καθαυτό, στο άρθρο 102 ΣΛΕΕ. Το κράτος μέλος παραβαίνει τις απαγορεύσεις των δύο αυτών διατάξεων μόνον όταν η συγκεκριμένη επιχείρηση οδηγείται, απλώς και μόνον με την άσκηση των αποκλειστικών δικαιωμάτων που της έχουν χορηγηθεί, σε καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσεώς της ή όταν τα δικαιώματα αυτά είναι ικανά να δημιουργήσουν κατάσταση εντός της οποίας η επιχείρηση αυτή οδηγείται σε τέτοια καταχρηστική συμπεριφορά (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις, Höfner και Elser, σκέψη 29· Albany, σκέψη 93· Brentjens', σκέψη 93, καθώς και Drijvende Bokken, σκέψη 83).

69 Τέτοια καταχρηστική πρακτική αντίθετη προς το άρθρο 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ υφίσταται ιδίως όταν κράτος μέλος χορηγεί σε επιχείρηση το αποκλειστικό δικαίωμα ασκήσεως ορισμένων δραστηριοτήτων και δημιουργεί μια κατάσταση εντός της οποίας η επιχείρηση αυτή προφανώς δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσει τη ζήτηση που υπάρχει στην αγορά για δραστηριότητες αυτού του είδους (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις Höfner και Elser, σκέψεις 31, καθώς και Pavlov κ.λπ., σκέψη 127).

70 Συναφώς, η άρνηση της Beaudout να προσχωρήσει στο διαχειριζόμενο από την AG2R σύστημα βασίζεται στο επιχείρημα ότι άλλες ασφαλιστικές εταιρίες προσφέρουν καλύτερη ασφαλιστική κάλυψη από την παρεχόμενη από την AG2R.

71 Ωστόσο, πρέπει να υπογραμμιστεί, αφενός, ότι η αδυναμία των επιχειρήσεων του τομέα της γαλλικής βιοτεχνικής αρτοποιίας να προσχωρήσουν σε άλλους φορείς, για να εξασφαλίσουν την κάλυψη των εργαζομένων τους σε θέματα επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως, καθώς και ο εντεύθεν περιορισμός του ανταγωνισμού, απορρέουν ευθέως από το αποκλειστικό δικαίωμα που παρασχέθηκε στην AG2R (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany, σκέψη 97· Brentjens', σκέψη 97, και Drijvende Bokken, σκέψη 87).

72 Αφετέρου, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 98 των προτάσεών του, από τα στοιχεία της δικογραφίας που απέστειλε το αιτούν δικαστήριο αλλά και από τις υποβληθείσες στο Δικαστήριο παρατηρήσεις ουδόλως προκύπτει ότι οι παρεχόμενες από την AG2R υπηρεσίες δεν αντιστοιχούν στις ανάγκες των οικείων επιχειρήσεων.

73 Υπό τις συνθήκες αυτές, απομένει ακόμη να εξακριβωθεί αν η AG2R έχει επιφορτισθεί με τη διαχείριση υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος κατά την έννοια του άρθρου 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

74 Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 47 έως 52 της παρούσας αποφάσεως, σύστημα επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως, όπως αυτό που διαχειρίζεται η AG2R, χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό αλληλεγγύης. Κατά τα λοιπά, η τροποποιητική πράξη αριθ. 83 επιβάλλει στην AG2R ειδικές υποχρεώσεις, ιδίως οικονομικές, για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας της παρεχόμενης στους ασφαλισμένους κάλυψης.

75 Ωστόσο, η Beaudout προβάλλει ότι η πρόβλεψη μηχανισμού εγκρίσεως απαλλαγών από την υποχρέωση υπαγωγής ουδόλως θέτει σε κίνδυνο την οικονομική ισορροπία του φορέα που είναι επιφορτισμένος με τη διαχείριση του επίμαχου στην κύρια δίκη συστήματος.

76 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά τη νομολογία, για την πλήρωση των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 106, παράγραφος 2, της Συνθήκης δεν είναι αναγκαίο να απειλείται η οικονομική ισορροπία ή η οικονομική βιωσιμότητα της επιχειρήσεως που είναι επιφορτισμένη με τη διαχείριση υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος. Αρκεί ότι, αν δεν υπήρχαν τα επίμαχα αποκλειστικά δικαιώματα, θα καθίστατο αδύνατη η εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής που έχει ανατεθεί στην επιχείρηση αυτή, όπως η αποστολή αυτή αποσαφηνίζεται από τις υποχρεώσεις και τους περιορισμούς που βαρύνουν την εν λόγω επιχείρηση, ή ότι η διατήρηση των δικαιωμάτων αυτών είναι αναγκαία για να μπορεί ο κάτοχός τους να εκπληρώνει υπό οικονομικώς αποδεκτούς όρους την αποστολή γενικού οικονομικού συμφέροντος που του έχει ανατεθεί (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany, σκέψη 107· Brentjens', σκέψη 107, και Drijvende Bokken, σκέψη 97).

77 Πάντως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, σε περίπτωση κατάργησης της μεταβατικής ρήτρας και, κατά συνέπεια, του αποκλειστικού δικαιώματος της AG2R να διαχειρίζεται το σύστημα επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως για όλες τις επιχειρήσεις της γαλλικής βιοτεχνικής αρτοποιίας, ο οικείος φορέας, ενώ είναι υποχρεωμένος βάσει της τροποποιητικής πράξης αριθ. 83, να παρέχει κάλυψη για τους εργαζόμενους των επιχειρήσεων αυτών με τους όρους που καθορίζονται από την εν λόγω τροποποιητική πράξη, θα αντιμετώπιζε το ενδεχόμενο φυγής των ασφαλισμένων περιορισμένου κινδύνου, καθόσον αυτοί θα στρέφονταν προς επιχειρήσεις παρέχουσες, σε ό,τι τους αφορά, παρόμοιες ή ακόμα και καλύτερες καλύψεις έναντι χαμηλότερων ασφαλίστρων. Υπό τις συνθήκες αυτές, το αυξανόμενο ποσοστό «κακών» κινδύνων, την κάλυψη των οποίων θα αναλαμβάνει η AG2R, θα προκαλέσει αύξηση του κόστους των καλύψεων, οπότε ο φορέας αυτός δεν θα μπορεί πλέον να προσφέρει κάλυψη ίδιας ποιότητας σε προσιτή τιμή.

78 Το ίδιο ισχύει, κατά μείζονα λόγο, στην περίπτωση συστήματος το οποίο, όπως αυτό της κύριας δίκης, χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό αλληλεγγύης, λόγω, ιδίως, του κατ' αποκοπή χαρακτήρα των ασφαλιστικών εισφορών και της υποχρεώσεως ασφαλίσεως όλων των κινδύνων.

79 Πράγματι, τέτοιες υποχρεώσεις, οι οποίες καθιστούν την υπηρεσία που παρέχει ο οικείος φορέας λιγότερο ανταγωνιστική από την ανάλογη υπηρεσία που παρέχουν οι ασφαλιστικές εταιρίες που δεν υπόκεινται σε παρόμοιες υποχρεώσεις, μπορούν να δικαιολογήσουν το αποκλειστικό δικαίωμα του εν λόγω φορέα να διαχειρίζεται ένα τέτοιο σύστημα, χωρίς καμία δυνατότητα απαλλαγής από την υπαγωγή.

80 Συνεπώς, η κατάργηση μεταβατικής ρήτρας όπως αυτή που προβλέπει η τροποποιητική πράξη αριθ. 83 θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία του οικείου φορέα να εκπληρώσει υπό οικονομικώς αποδεκτούς όρους την αποστολή του γενικού οικονομικού συμφέροντος που του έχει ανατεθεί.

81 Επομένως, στο δεύτερο σκέλος του ερωτήματος, όπως αναδιατυπώθηκε, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, εάν η δραστηριότητα που συνίσταται στη διαχείριση ενός συστήματος επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως, όπως αυτό της κύριας δίκης, πρέπει να χαρακτηριστεί οικονομική, γεγονός που απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, τα άρθρα 102 ΣΛΕΕ και 106 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν απαγορεύουν, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, στις δημόσιες αρχές να χορηγήσουν σε ασφαλιστικό φορέα το αποκλειστικό δικαίωμα διαχείρισης του συστήματος αυτού, χωρίς καμία δυνατότητα απαλλαγής από την υποχρέωση υπαγωγής στο εν λόγω σύστημα των επιχειρήσεων του οικείου τομέα δραστηριοτήτων.

Επί των δικαστικών εξόδων

82 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 101 ΣΛΕΕ σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει απόφαση των δημοσίων αρχών με την οποία καθίσταται δεσμευτική, κατόπιν αιτήσεως των οργανώσεων που εκπροσωπούν τους εργοδότες και τους εργαζόμενους συγκεκριμένου τομέα, συμφωνία καταρτισθείσα κατόπιν συλλογικών διαπραγματεύσεων η οποία προβλέπει την υποχρεωτική υπαγωγή σε επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως χωρίς δυνατότητα απαλλαγής από την υποχρέωση αυτή, για το σύνολο των επιχειρήσεων του εν λόγω τομέα.

2) Εάν η δραστηριότητα που συνίσταται στη διαχείριση ενός συστήματος επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως, όπως αυτό της κύριας δίκης, πρέπει να χαρακτηριστεί ως οικονομική, γεγονός που απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, τα άρθρα 102 ΣΛΕΕ και 106 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν απαγορεύουν, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, στις δημόσιες αρχές να χορηγήσουν σε ασφαλιστικό φορέα το αποκλειστικό δικαίωμα διαχείρισης του συστήματος αυτού, χωρίς καμία δυνατότητα απαλλαγής από την υποχρέωση υπαγωγής στο εν λόγω σύστημα των επιχειρήσεων του οικείου τομέα δραστηριοτήτων.

(υπογραφές)